

Het Angelus

Nieuwsbrief 47

Jaargang 16 ♦ mei 2024

Cultureel Erfgoed
Annuntiaten Heverlee

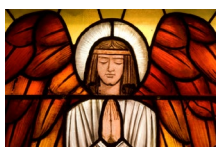
1. Erfgoeddag : warm thuisgevoel in 30CC

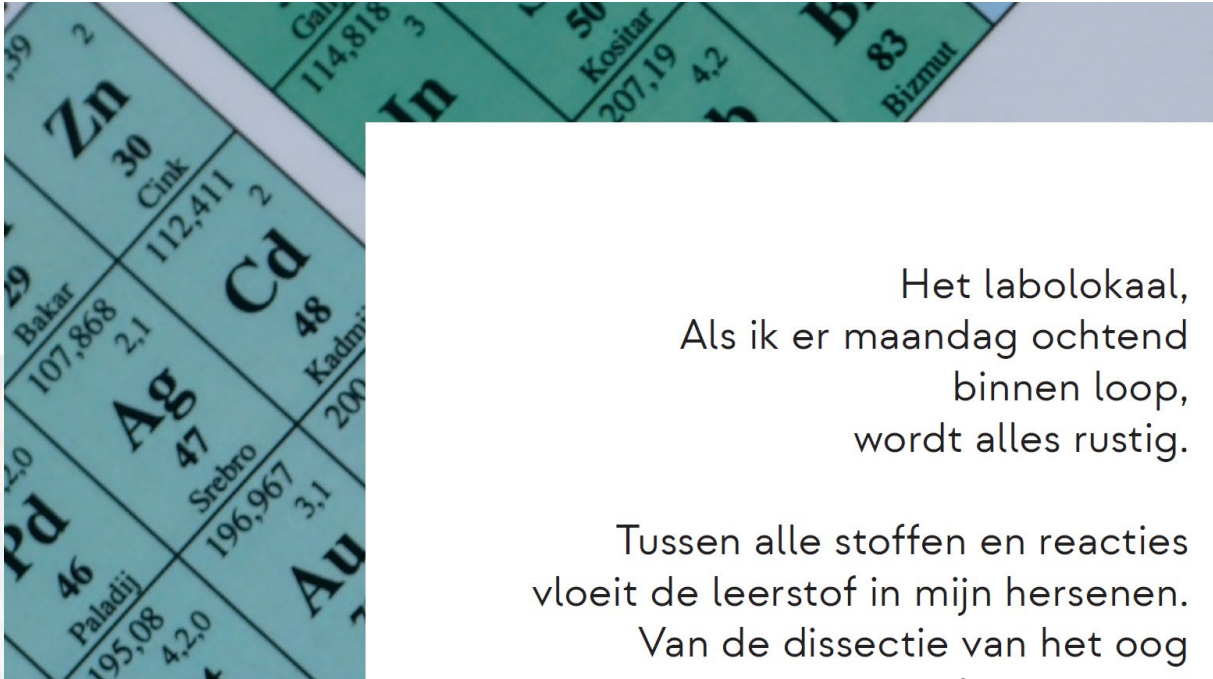
De voorbije Erfgoeddag trok meer dan 11.000 bezoekers in Leuven, een absoluut record. Wat maakt dat we ons hier thuis voelen, ook op school? Deze Erfgoeddag zette het menselijke aspect in de kijker. Het liet de verschillende culturen en leeftijden die Leuven rijk is aan bod komen in het programma. Het erfgoed zorgde voor ontmoeting en verbinding.

We zoomen nog even in op de activiteiten in 30 CC. Ba duan jin, ook wel Chinese yoga genoemd zette s'ochtends de toon van de locatie: hier kon je vertragen en tot rust komen.

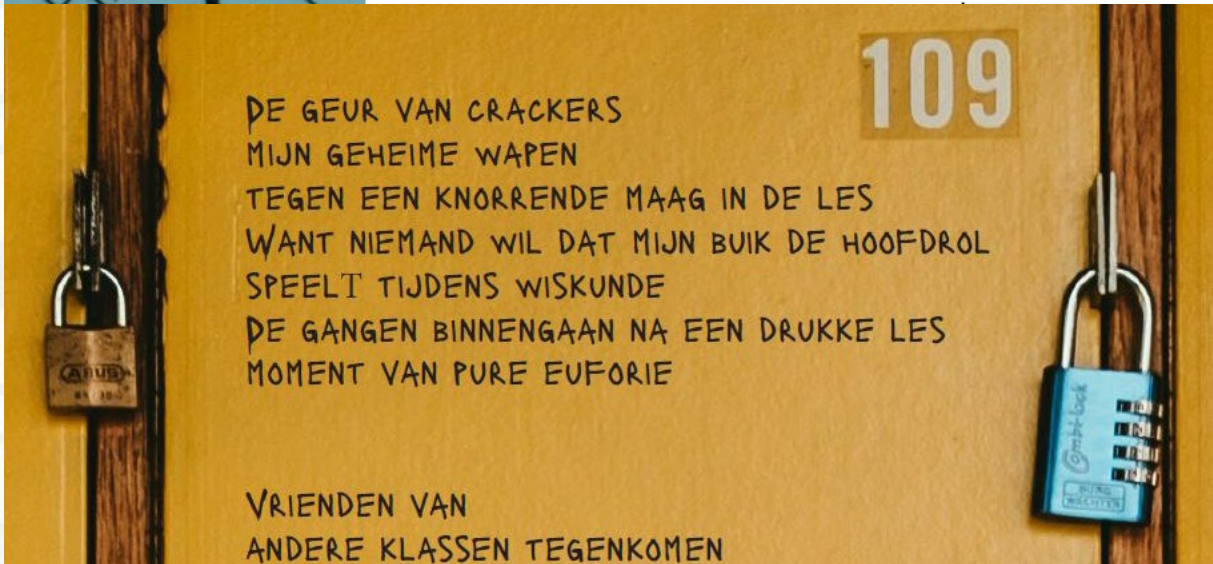
De Chinese reus was samen met de Poolse reuzin, prinses Nela en reus Jean-Richard II een blikvanger in de trappenhal. CEAH liet je tussen schoolboeken en in bankjes snuisteren, op zoek naar jouw favoriete gedicht. Jonge dichters van HHH lieten zich leiden door hun gevoel en inspireren door oude foto's. Hun gedichten brachten alle hoekjes van de school tot Leuven.

Het labolokaal,
Als ik er maandag ochtend
binnen loop,
wordt alles rustig.

Tussen alle stoffen en reacties
vloeit de leerstof in mijn hersenen.
Van de dissectie van het oog

DE GEUR VAN CRACKERS
MIJN GEHEIME WAPEN
TEGEN EEN KNORRENDE MAAG IN DE LES
WANT NIEMAND WIL DAT MIJN BUIK DE HOOFDROL
SPEELT TIJDENS WISKUNDE
DE GANGEN BINNENGAAN NA EEN DRUKKE LES
MOMENT VAN PURE EUFORIE

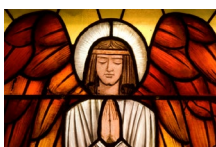
VRIENDEN VAN
ANDERE KLASSEN TEGENKOMEN

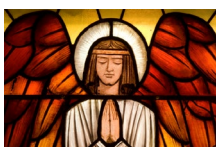
De kunstklas

Bij het binnenkomen ben ik al weg,
De kleuren en creativiteit vloeien door mij heen.

Niks is zwart en wit,
behalve mijn potlood op een nieuw stuk papier.

Het stadsarchief was voor de gelegenheid omgebouwd tot living. Naast de verhalen uit de archiefbronnen, gingen bezoekers in gesprek met o.a. vrijwilligers van Refu Interim. Het zijn mensen die recent hun land hebben moeten verlaten en in Leuven op zoek zijn naar een nieuwe thuis. Een aantal van deze 'Thuiszoekers'-verhalen kan je nog gaan bezoeken, zoals ook de nieuwe permanente opstelling in de hal van het Tweebronnengebouw. De installatie informeert en herinnert de bezoeker aan de levendige geschiedenis van de site. Het verhaal van de technische school en de modernistische architectuur van het van de Veldegebouw komen hier aan bod. Erg de moeite voor wie geïnteresseerd is in modernistische architectuur en Leuvense onderwijs geschiedenis.

2. Arenbergkoor verrast met Argentijnse ritmes

Onderga de flair van de Latijns-Amerikaanse muziek en laat je meevoeren op haar meeslepende ritmes. Graag verwelkomen we u op de 'Argentijnse' concerten van het Arenbergkoor op zaterdag 11 en zondag 12 mei, telkens om 19.30 uur in de Boodschapkapel. Naast het Arenbergkoor werken aan het concert mee: Muriel Bruno (mezzo-sopraan), Gerardo Agnese (bandoneon) en een instrumentaal ensemble.

Het Arenbergkoor brengt tijdens deze bijzondere concerten muziek van twee Argentijnse componisten. De romanticus Carlos Guastavino verwerkt de Argentijnse folklore in zijn prachtige liederen uit de cyclus *Indianas*. Martin Palmeri combineert in zijn meesterwerk *Misa Tango (Misa a Buenos Aires)* de klassieke Latijnse mis met het ritme en de passie van de tango. Palmeri introduceert ook het instrument van de tango, de bandoneon, als solist naast een strijkorkest met violen, altviolen, cello's en contrabas en de piano. Een solo-mezzosopraanpartij accentueert het werk en reageert op het gemengd koor.

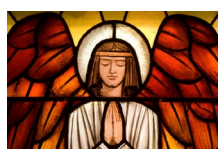
Het werk kreeg veel bekendheid toen het in oktober 2013 in Rome werd uitgevoerd in de Sint-Ignatius van Loyala kerk, tijdens het 'Internationaal Festival voor Muziek en Heilige Kunst in het Vaticaan'. De *Misa Tango* werd dat jaar uitgekozen om hulde te brengen aan de voormalige kardinaal van Buenos Aires, die in datzelfde jaar 2013 paus Franciscus werd. Daarmee werd verwezen naar de Argentijnse afkomst van deze voormalige tangodanser. Het ensemble speelt ook nog *Oblivion* en *Libertango* van Astor Piazzolla.

Kaarten kunnen uitsluitend worden besteld via het [bestelformulier](#) of bij de leden van het Arenbergkoor.

3. Culinaire wandeling : CEAH brengt je in vervoering.

Misschien ben je haar op de campus al tegengekomen, onze nieuwe stagiaire Jaysha Obispo. Zij rondt momenteel haar studie Communicatiemanagement af aan de Erasmushogeschool in Brussel en zal het CEAH team versterken.

Jaysha heeft een achtergrond in kunst- en cultuurwetenschappen. Voor 2016 was zij in Nederland werkzaam en woonachtig. Vanuit Amsterdam realiseerde zij verschillende lokale en internationale culturele evenementen, waaronder Museumnacht Amsterdam en Art Week Vienna.

Het afgelopen jaar was Jaysha naast haar studie aan de Erasmushogeschool werkzaam als communicatieadviseur voor IDEA Consult. Jaysha voelt zich als een vis in het water in de cultuursector en is van vele markten thuis. Maar voorlopig is ze dus even 'van het CEAH' ☺.

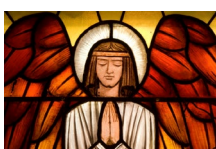

Jaysha gaat op zoek naar gedetailleerde verhalen over het dagelijks leven op de campus. in gesprek met zuster Paula Thielemans, die vanaf de jaren 1950 werkzaam was in de keukens en de bakkerij.

Jaysha is zeer bevlogen over erfgoed, vooral vanuit het perspectief van human interest en heritage marketing. Het erfgoed scheidt een band tussen mensen, organisaties en hun omgeving. Het is een krachtige katalysator voor gemeenschapsvorming.

In het kader van het Erfgoed Festival, werkt Jaysha aan een nieuwe Erfwegwandeling rond het thema voedsel. In deze route wordt de historie van de innovatieve bedrijfsvoering en geliefde eetcultuur van het domein in de schijnwerpers gesteld om de uitstraling van het CEAH te bekrachtigen.

De nieuwe Erfwegwandeling wordt op **vrijdag 11 oktober 2024** gelanceerd. Dit event is een kans om nieuwe doelgroepen aan te spreken en het charisma van het CEAH een podium te bieden.

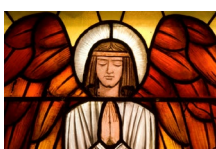
Uit een quickscan van de organisatie is duidelijk geworden dat het CEAH een grotere betekenis heeft voor de gemeenschap dan op het eerste gezicht wordt waargenomen. De strategische samenwerkingen en inclusieve programma's van het CEAH zijn een betekenisvol platform voor kennisvorming en het behoud van cultureel erfgoed. Daarbij heeft het archief een grote sociale impact, omdat ze activiteiten, kennisdeling, sociale inclusie en diversiteit stimuleren.

Volgens Jayscha is dit vooral zichtbaar in de gemeenschap van vrijwilligers en personen van verschillende posities en leeftijden die de realisatie van de organisatiedoelstellingen mogelijk maken. Dit gebeurt voor een deel formeel, middels raamovereenkomsten met OCMW, VDAB, stages en sociale werkbureau's, maar ook binnen het sterk uitgebouwde informele netwerk rond de organisatie.

Voor Jayscha, die in Antwerpen woont en in Brussel studeert, is deze stage een schot in de roos. Het pittoresque negentiende eeuwse Heverlee combineerde het nuttige met het aangename: een bosrijke omgeving met vruchtbare landbouwproductie. Dat ruimtelijk gevoel is nog altijd in de eenentwintigste eeuw tastbaar op de campus Heilig Hartinstituut, ondanks dat de bebouwing van de stad aap de horizon rijst. Jayscha wenst via het erfgoed een kring van gepassioneerde liefhebbers te vormen, die een duurzame relatie met deze plek zullen opbouwen.

Eten van de korte keten als principe en praktijk ligt aan de oorsprong van deze site. Grootschaligheid en industriële productiewijzen werden hier anderzijds niet geschuwd, zeker niet als het ging over wat er dagelijks op tafel kwam. De heel eigen 'voedingspraktijken' staan centraal in wat een culinaire erfgoedwandeling wordt. In de keukens, de refters en in de

velden krijg je snapshots van vroeger en nu: gedetailleerde verhalen met onverwachte wendingen uit de eerste hand, gekke weetjes en zintuigen prikkelende details.

*Mens sana in corpore sano...*In de zone van de boerderij, waar vroeger de boomgaard van het instituut was, worden die dag de nieuwe sportvelden officieel geopend.

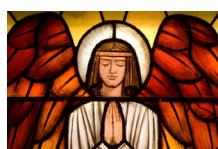
Het CEAH event vindt plaats in het kader van het [Leuvense erfgoedfestival](#). Dat loopt intussen al met onder meer de Parcum tentoonstelling 'Aan tafel', over voedsel en religie. Tot eind oktober vindt in Leuven een breed gamma aan erfgoedevents rond het thema voedsel plaats.

4. De wondere wereld van Negenmanneke: dorpse identiteit aan de rand van de grootstad

Weet u waar Negenmanneke ligt? Op de grens met Anderlecht, in de fusiegemeente Sint-Pieters-Leeuw. Het lijkt een fictieve, stripverhaalachtige naam, maar hij is historisch. Negenmanneke was in de zestiende en zeventiende eeuw de Brabantse naam voor een geldstuk ter waarde van een 'duit'. Passanten op doorreis naar Brussel moesten het als tol betalen. De tol werd geïnd 'op de uiterste grens van Leeuw, eer men de voet op Anderlecht zette'. Er kwam op die plek een herberg met die naam en vervolgens werd de dorpsgemeenschap die er zich vormde, zo genoemd.

De Sint-Stevensschool Negenmanneke is onlosmakelijk met het dorp verbonden. De schoolgebouwen sluiten aan op de kerk aan het centraal gelegen Weerstandsplein ; de eerste kapel is zelfs in de school geïntegreerd. Generaties Negenmannekenaren zaten hier op de schoolbanken. Dat wordt mooi uitgedrukt in de muurschildering tegen de gevel van de school: een rugzak van enkele meters hoog met daaraan bengelend als een sleutelhanger... het oude Negenmanneke.

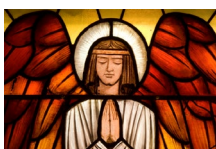

Cruciaal in de geschiedenis van deze plek, is de bouw, een honderdtal jaren geleden van een sociale tuinvijk. Kroostrijke Vlaamse gezinnen zagen de kans er een eigendom te verwerven en kwamen zich er vestigen. Er kwam door toedoen van de overijverige pastoor Vendelmans ook een school die met de wijk meegroeide. Ondanks de verstedelijking doet deze buurt in de rand van Brussel hier nog altijd dorps aan.

CEAH plande in afstemming met directrice Kathy Vanlinthout en leerkracht van het vijfde leerjaar Sophie De Bo een erfgoedtraject op locatie. Het werkte hiervoor samen met *De Kleine Expeditie*, een bureau voor bijzondere cultuurprojecten. Het bracht in het kader van het bovenlokaal cultuurproject [Randatlas](#) via buurtprojecten de diepgewortelde en turbulente geschiedenis van de dorpen in de Rand maar ook hun eigentijdse tempo en dynamiek in kaart. Nagenoeg alle kinderen op de school zijn van Negenmanneke zelf. Ze zijn zonder het zelf te beseffen experts van het 'jonge leven' in deze wijk geworden.

Johan Buytaert gaat met de kinderen aan de slag in de workshop 'Onderweg'. Dagelijks zijn ze onderweg van en naar school. Aan de hand van voorgedrukte stroken beschrijven en tekenen zij hun eigen traject van huis naar school. Wat zijn de herkenningspunten en de dingen die hen opvallen? Wie zijn de mensen die ze dagelijks ontmoeten? Zo ontstaan een beeld van hoe deze kinderen vandaag naar hun wijk kijken.

Een week later strijkt de equipe van het CEAH neer in Negenmanneke. Tijd voor een blik op hoe het vroeger was in de school en de wijk. Meester Stan, oud-leerling, -leraar en -directeur vat post achter een professionele microfoon. De kinderen zijn er klaar voor. Ze hebben vragen voorbereid in de klas.

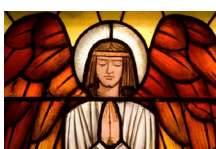
Ze willen te weten komen of de kinderen vroeger ook op uitstap mochten bijvoorbeeld en waar ze dan naar toe gingen. Maar ook de spelletjes die ze speelden op de speelplaats of wat er in hun brooddoos zat, interesseert hen.

Zuster Lea heeft een koffer vol foto's en oude schoolvoorwerpen mee. De foto's geven een inkijk in de klassen van toen. Kinderen netjes in de banken en veel materiaal op de kasten, aan de muur. Wel druk, maar heel ordelijk. Misschien waren mensen vroeger vindingrijker dan nu, handiger, bedrijviger.... Net zoals nu probeerden ze voor elke vraag een oplossing te vinden. Veel persoonlijk materiaal hadden de kinderen niet en scholen waren ook niet rijk. Dus alles werd gebruikt tot er niets meer te gebruiken viel.

De kinderen zijn verwonderd over het schrijfmateriaal op de tafel: een potlood met potloodhouder, pen en inktpot, griffel, krijt... De leien zijn super... één kant om het 'schoon schrijven' te oefenen met lettermodellen op de wandplaat voor hen, de andere kant om te rekenen. Er is zelfs een lei met blinde kaarten: België op de ene kant, Europa op de andere kant. Vinden ze hun dorp ook terug op de blinde wereldbol?

Wat kunnen ze leren op de wandkaarten? Welke activiteiten waren er in deze streek? Er valt zoveel af te lezen van die didactische platen. Leren kan dus, ook als er geen digitaal bord of Pc voorhanden is. Meten lukt ook met lat, meetstok... Schriftjes met leuke opstelletjes en

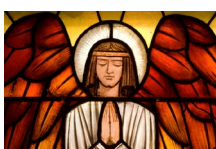
zelfgemaakte tekeningen, maar ook teksten met prentjes ter illustratie, lessen die de kinderen van het bord moesten overschrijven om later thuis te leren, -er waren nog geen handboeken-, gedichten, liederen... Hoe zitten een stereoscoop en een viewmaster in elkaar? Het zijn de voorlopers van het diatoestel en -scherm, het filmtoestel, de PC en de smartphone...

Breien, naaien, haken waren activiteiten in de meisjesscholen. En wat deden de jongens? Want hun school was van bij haar ontstaan gemengd. Er is bij elk van de vier groepen onvoldoende tijd om alles te vertellen, uit te pluizen, te oefenen. Dat deze meisjes en jongens verder op verkenning zullen gaan in de geschiedenis van hun school en de ruime omgeving is duidelijk. "Mag ik blijven opruimen?" vraagt er eentje. Zeker, dan kan ze alles nog eens van nabij bekijken, voelen en er vragen over stellen.

Marie-Josée en Rita hebben kaartenboeken en oude plannen van de school mee. De kaartenboeken kunnen op het smartboard ook digitaal worden geraadpleegd, handig toch. De leerlingen beginnen hun verkenning in het nu. Ze oriënteren een foto op een schoolplannetje, om vervolgens de school in de ruimere omgeving te zoeken in een kaartenboek van Brussel (1990). Daarna verkennen ze oude kaarten en zoeken ze de plaats waar de school nu gevestigd is. Hiervoor gebruiken ze de Ferrariskaart (1777) in boekvorm. Om meer van het vroegere landschap te weten komen, zoeken ze de locatie via het adres van de school vervolgens op de digitale historische Villaretkaart (1745 - 1748). Deze historische kaart wordt vergeleken met het huidige basisplan Vlaanderen. Op dit plan kunnen de kinderen zelfs hun huis aanwijzen en vergelijken in welke omgeving het in de 18de eeuw lag.

De leerlingen zijn verwonderd hoeveel groener hun buurt er toen uitzag met slechts hier en daar een groter gebouw, zoals een boerderij of een abdij. Als afsluiter krijgen ze de opdracht om een plan van de school of een detail te tekenen dat gedupliceerd wordt als blauwdruk. Helaas is de zon onvoldoende van de partij om een voldoende mooi resultaat op te leveren.

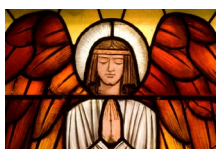

In de workshop van Ria en Lander krijgen de kinderen de opdracht om een tijdslijn van hun school te maken met materiaal uit het archief en van op de schoolzolder. Het concept van de tijdslijn kennen de leerlingen. In de klas hangt een tijdslijn met de grote tijdvakken : oudheid, middeleeuwen tot 'onze tijd'. Ze denken na over hun eigen tijdslijn en stellen vast dat die voor een stuk samenvalt met de tijdslijn van de andere kinderen in de klas, bijvoorbeeld het jaar waarin ze geboren zijn, naar de kleuterklas of naar het eerste leerjaar gingen, komt overeen. Die data duiden ze alvast aan op de tijdslijn van de school. Dat doen ze ook met enkele grote gebeurtenissen in de geschiedenis van het land, namelijk de twee wereldoorlogen. Zo krijgt de tijdslijn al structuur. Elk groepje krijgt dan de taak om voor een periode - te beginnen met het begin van de school - foto's en oude documenten toe te voegen aan de tijdslijn. Die

werden opgediept uit het archief en teruggevonden op de schoolzolder. De kinderen zoeken uit wat een archief is, wat precies het verschil is met een bibliotheek of een museum bijvoorbeeld. Wat wordt er bewaard in een archief? Hoe doe je dat en waarom? De interviews met Stan bijvoorbeeld moeten later zeker in het archief worden bewaard. Zo voegen de kinderen zelf nieuwe kennis toe aan het archief. Van zodra er ook titels en een woordje uitleg zijn toegevoegd is de tijdslijn een kleine expositie geworden en kunnen de 'bezoekers' langskomen. De kinderen komen op het einde van de workshops naar het eindresultaat kijken. Ze gaan druk in gesprek met Stan, en wilden natuurlijk weten waar hij ergens op de klasfoto staat.

De geschiedenis van deze en andere scholen van de Annuntiatengroep in Ria Christens, *Annuntiaten: twee eeuwen onderwijs*. Heverlee, 2023.

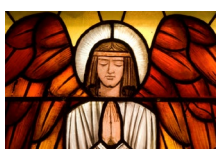
5. Twee koren voor één bijzonder concert in de Boodschapkapel

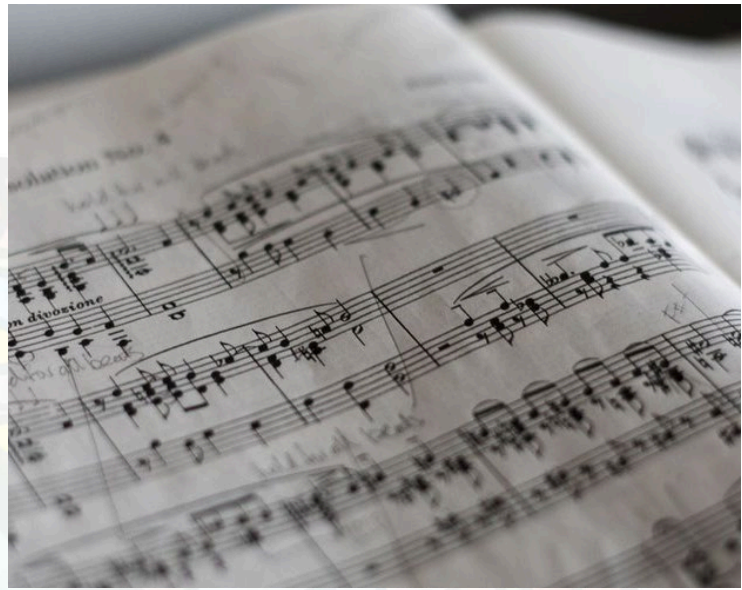
U vraagt zich wellicht af wat de *Missa Brevis* van Kodaly en *Psalm 42* van Mendelssohn met elkaar gemeen hebben? Het antwoord is dat ze gecomponeerd zijn tijdens schakelmomenten in het leven van beide componisten. Terwijl *Missa Brevis* van Kodaly gecomponeerd werd in een schuilkelder in 1944 tijdens de donkere oorlogsjaren, werd *Psalm 42* gecomponeerd tijdens de huwelijksreis van Mendelssohn. Beide stukken ademen dan ook een bijzondere sfeer uit, en jij kan daar van komen genieten!

The poster features a pink background with black silhouettes of two faces facing each other. Text on the left reads 'KODALY Missa Brevis'. Text in the center reads 'Pro Cantione & Camerata Aetas Nova'. Text on the right reads 'MENDELSSOHN Psalm 42'. At the bottom, it lists the dates and locations: '25 mei 20u - O.L.V. van Fatimakerk, Genk' and '26 mei 16u - kapel Heilig Hartinstituut, Heverlee'. A white box at the bottom contains the text 'Info & tickets: www.camerata.be'. Logos for 'IEDEEREEN GENKT', 'GENK', 'leuven', and 'KOOR & STEM LIMBURG-VLAANDER-BRABANT' are in the top right corner.

Uitvoerders zijn de koren Camerata Aetas Nova (Leuven) en Pro Cantione (Genk) met dirigenten Dieter Staelens en Jeroen Beckers. In 2013 was Camerata nog eens te gast in de Boodschapkapel. Dit maal brengt het dus samen met Pro Cantione Psalm 42 - Felix Mendelssohn en Missa Brevis van Zoltán Kodály. Sopraan Nathalie Denyft, kamerorkest Musica Eyckensis en organist Nils Hellemans staan mee in voor een uniek concert. Op de [repetitie](#) klonk het alvast zeer goed.

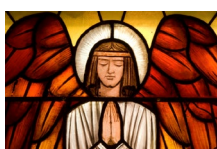

Zondag 26 mei, 16u – Kapel van het Heilig Hart Instituut, Heverlee (Leuven)

Tickets via www.camerata.be

VVK: €20 - Kassa: €22

6. Evermarusspel : een dorp in de ban van een vermoorde pelgrim

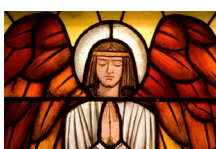
Jaarlijks, op 1 mei herdenkt de dorpsgemeenschap van Rutten in Limburg de marteldood van de heilige Evermarus. De Friese edelman leefde in achtste eeuw. Op de terugweg van een pelgrimstocht naar Compostela werd hij samen met zeven metgezellen vermoord door de bende van roofridder Hacco. De hoogtepunten van deze herdenking zijn de Pelgrimmis, de Sint-Evermarusprocessie en het martelarenspeel. De Pelgrimmis lokt bedevaarders en Sint-Evermarusvereerders uit de wijde omgeving, maar ook uit de omringende landen.

Rasechte Ruttenaar en verteller-inspirator van het martelarenspeel zuster Annette Houbar is nog aan het bekomen van de opvoering. Voor de 35ste keer begeleidde zij de voorbereidingen met de pelgrims en becommentarieerde zij het spel. Jarenlang was het daarvoor pater Jef Leroi, Ruttenaar en assumptioïnst, die de geest van Evermarus levend hield en er over waakte trouw te blijven aan de kern van het drama.

2024 was bovendien een speciale editie. Voor de honderdste keer werd het spel uitgevoerd met engelbewaarders, zoals in 1924 opgetekend door priester-dichter August Cuppens. In bepaalde periodes was het spel niet opgevoerd geweest, bijvoorbeeld in de Franse periode en tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daardoor werd het geheugen niet geoefend en was de tekst verbasterd geraakt. Parochiepriester Hollanders vroeg daarom aan priester-dichter August Cuppens om het vervallen spel weer boeiend en genietbaar maken.

Cuppens kreeg van de pastoor een vergeeld handschrift van Johannes Frisson in handen met moeilijk leesbare en onduidelijke tekst uit het begin van de negentiende eeuw. Hij slaagde er met veel moeite en enkele borrels in om de oudste pelgrim Jan Werelds, de teksten te ontfutsen. De traditie gebod dat die alleen mochten gekend zijn door de mannen van het broederschap en de pelgrims en mondeling moesten worden overgeleverd. De schrijver voegde engelbewaarders (vrouwelijke rollen) toe aan het spel, schreef een tekst voor de Wildemannen die het spel in- en uitleiden, bewerkte en breidde de liedgedeeltes uit.

Doch Cuppens zou de uitvoering van zijn spel niet meer meemaken. Zuster Annette vertelt: 'Cuppens was al enkele keren de repetities komen bijwonen om te zien hoe dat moest en wat en hoe. Maar het noodlot sloeg toe. In de vroege ochtend van de uitvoering op 1 mei 1924, overleed hij. Dat was natuurlijk een slag voor iedereen. Maar wat was de reactie bij sommige mensen? Hij had er zijn handen moeten van afhouden. Het is een straf van God. Dat zit er nog altijd een beetje in. Blijf eraf. Zo heb ik een aantal jaar geleden geprobeerd om de opstelling van het beeld van Evermarus in de kerk te veranderen. Er was geen lievemoderen aan'... 'Alles ligt (in de hoofden van de mensen) vast: waar de pelgrims moeten vertrekken, wie hen moet gaan ophalen. Het is een vast en onwrikbaar ritueel. De pelgrims treffen mekaar op een welbepaalde straathoek en trekken naar het huis van Evermarus. Daar legt de tweede oudste pelgrim Evermarus de mantel om. Ze vertrekken vervolgens, altijd langs dezelfde route, naar de kerk. Hetzelfde geldt voor de Haccouren, de rovers'.

Hoe oud is het mysteriespel? Er zijn geen gronden om aan te nemen dat het zo oud is als de verering zelf. Het gebruik ontstond waarschijnlijk op het einde van de middeleeuwen en nam met het ontstaan van het broederschap in de zeventiende eeuw een vaste vorm aan.

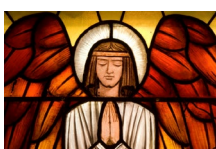
De inwoners van Rutten beelden de overval op en de moord van Evermarus door de Haccouren uit. De weide waarin hun stoffelijke overschotten zijn gevonden, vormt hiervoor de uitgelezen plaats. Na het martelarenspeel is er een spectaculaire achtervolging te paard. Een van de pelgrims weet te ontsnappen en wordt door roofridder Hacco en zijn trawanten achtervolgd. Tijdens het bitsige stokkengevecht dat met de achtervolging gepaard gaat, vallen geregeld klappen. De figuranten gaan immers zo erg op in het spel, ze halen met hun spectaculaire stunts de toeschouwers op hun hand, en dan dreigt de geest van het drama verloren te gaan. De inspirator heeft de moeilijke taak om er over te waken dat inhoudelijke de essentie van dit dramatische spel niet verloren gaat.

Het beeld van Evermarus wordt in de processie van de kapel naar de kerk gedragen.

Evermarus met de medepelgrims

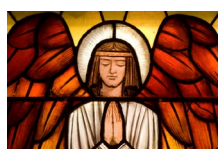
De rollen van de pelgrims gaan over van vader op zoon. Ze kennen hun voorgangers. Daar kunnen ze als het ware een stamboom van maken. Ze weten nu ook al wie hen zal opvolgen. Je schuift als pelgrim op in de rangorde tot je mogelijk zelf Evermarus wordt. Tot op heden moet je ook op het grondgebied van Rutten wonen om pelgrim te kunnen zijn. En dat speelt in sommige families ook bij de jongere generatie, als ze bijvoorbeeld een huis zoeken.

Er zijn ook kleine pelgrims en Haccouren..de opvolging is verzekerd.

Bij het stokkengevecht gaat het er soms ruig aan toe.

De verering van Evermarus in het dorp gaat beduidend verder terug in de tijd dan het spel. Volgens de *Vita Sancti Evermari* van Amery Picaud bleef de plaats van het graf onbekend tot Eraclius, bisschop van Luik, op een nacht in het jaar 986 bezoek kreeg van een engel, die hem de plaats meedeelde. Om de sceptische bisschop zover te krijgen dat hij het lichaam van de martelaar liet opgraven, waren nog twee engelachtige tussenkomsten nodig. Men ontdekte Evermarus' graf tussen de wortels van een boom met weelderige kruin en heerlijke vruchten. Bij de ontgraving bleek het perfect bewaard. De kerkvorst liet het daarop overbrengen naar de Ruttense Sint-Maartenskerk. Evermarus werd heilig verklaard. De heilige martelaar werd aanroepen in alle nood, maar vooral tegen kwade koortsen. Het gebeuren zit dus tot vandaag diep verankerd in de Ruttense dorpsgemeenschap. Het is daarbuiten minder bekend maar het is zonder meer Vlaams immaterieel erfgoed.

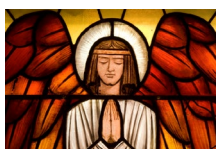
7. De 'bevrijding' van Leuven: geallieerde bombardementen in mei 1944

Precies tachtig jaar geleden, in de nacht van 11 op 12 en van 12 op 13 mei 1944 werd Leuven opgeschrikt door het gebrul van bommenwerpers van de *Royal Air Force* (RAF), vooral zware viermotorige Lancaster- en Halifax-toestellen. Voor de Leuvenaars was het overvliegen van bommenwerper *squadrons* ondertussen een vertrouwd iets geworden. De stad lag gedurende de bezetting namelijk op een belangrijke vluchtroute van de geallieerde luchtraids op Duitsland. Vanaf 1942 ging het *Bomber Command* van de RAF in het offensief met het *Area Bombing Directive* van start. Hierbij werden vooral belangrijke industriële sites in Duitsland het doelwit van massale bombardementen om de Duitse oorlogsmachine te ontregelen, maar ook civiele arbeiderswijken en hele steden werden doelbewust getarget met als doel om het moreel van de Duitse bevolking te breken. In de lente van 1944 vlogen de *squadrons* echter niet enkel boven Leuven, maar was de stad zelf het doelwit.¹

Vanaf maart 1944 was de strategie van de geallieerden veranderd. Met het oog op plannen voor de nakende invasie van het Europese vasteland werd toen het *Transportation Plan* in het leven geroepen. Het doel van dit plan was om via bombardementen zo veel mogelijk transport- en communicatielijnen van de Duitsers te verstoren zodat Duitse reservetroepen niet op tijd de fronttroepen aan het Kanaal zouden kunnen ontlasten bij de latere invasie die bekend zou komen te staan als D-Day. Leuven was een belangrijk knooppunt voor de treinverbindingen in België en het hoofddoel van de aanval was dan ook het rangeerterrein aan de oostkant van de stad.²

¹ Heverlee Annuntiaten: *Uit de lucht gevallen: Heverlee-Leefdaal 1944: het verhaal van een bemanning en een hospitaal*, Heverlee, 2009, 10-12.

² WUESCHNER, S., 'The 'Transportation Plan': Preparing fort he Normandy invasion', *Air University History Office*, 2019.

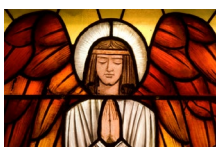
Avro Lancaster LL752-LS-A op missie naar Leuven, 1944.³

Dit doel was zeer dicht gelegen bij de eigenlijke stad en nevenschade op civiele gebouwen en mensen werd dan ook ingecalculerd. De bombardementen waren onverwacht desastreus. De bommen in de nacht tussen 11 en 12 mei misten zelfs zo erg hun doel dat er direct werd beslist een tweede vlucht uit te voeren.

Een van deze bommenwerpers boven Leuven werd bestuurd door de Canadees Art De Breyne. De Breyne zag een tapijt van talloze ontploffingen en branden onder zich maar kon de markeringsfakkels die het rangeerstation moesten aanduiden niet identificeren. Uit angst het eigenlijke doel te missen en de stad zelf te raken besliste hij rechtsomkeer te maken en terug te keren zonder een bom te lossen. De ravage van de andere bommenwerpers op de stad was echter enorm. Van symbolische plaatsen zoals het Maarschalk Fochplein tot talloze universiteitsgebouwen en zelfs hele woonwijken werden verwoest met ongeveer 400 doden tot gevolg. Het rangeerterrein, dat het hoofddoel van de grootscheepse aanval was, werd terug operationeel gemaakt door de Duitsers enkele dagen na het bombardement.⁴ De Duitse propagandamachine maakte gretig gebruik van deze nevenschade om te trachten de bevolking tegen de geallieerden op te zetten.

³ 'lancaster LL7521 944-05-12', backtonormandy.org.

⁴ BLES, M., *Een kind in oorlog: Het ware verhaal van Hortense Daman*, 1990, 193-194, 196.

Het Fochplein (huidige Rector De Somerplein) na de bombardementen van 1944.⁵

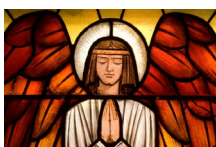
Ook onder de bommenwerpers zelf werd er schade geleden. Vijf bommenwerpers die waren uitgestuurd naar Leuven keerden nooit terug. Één hiervan was de Lancaster LL752-LS-A van *15th squadron* die neergeschoten werd door een Duits gevechtsvliegtuig. De Lancaster stortte neer net ten Noorden van Leuven en afgeschoten brokstukken vielen op de stad zelf, vooral op de westelijk gelegen Ierse Predikherenstraat en de Brouwersstraat. De voltallige internationale bemanning van het *British Commonwealth*, bestaande uit vier Britten, twee Canadezen, een Australiër en een Zuid-Afrikaan kwam hierbij om. De bemanning werd later tezamen begraven op de communale begraafplaats van de stad nabij de huidige Philipsite waar hun lichamen tot op heden rusten.⁶

Graven van de bemanning van de Lancaster LL752-LS-A, Philippesite, Leuven.

⁵ 'Fochplein', Leuven.weleer.be.

⁶ 'Lancaster te Leuven', Luchtvaartgeschiedenis.be.
'Leuven Communcal Cemetery', cwgc.org.

Naar aanleiding van de tachtigjarige verjaardag van de bevrijding van Leuven organiseert Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee komende **Open Monumentendag op zondag 8 september 2024 een 'bevrijdingswandeling'**. De nieuwe route in de reeks Erwegwandelingen gaat langsheen interessante plekken in Heverlee en Leuven die het verhaal van de bezettingstijd en bevrijding van Leuven vertellen.

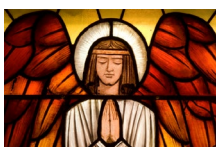
Je krijgt de gelegenheid om op eigen tempo met de routeYou app of een wandelbrochure op zoektocht te gaan naar betekenisvolle plaatsen en sporen van de gebeurtenissen, vergeten verhalen en herdenkingsplekken. De wandellus start en eindigt op de historische site van het Heilig Hartinstituut in Heverlee. Daar was tijdens het bevrijdingsjaar een groot militair hospitaal ondergebracht.

De site zal op Open Monumentendag als start- en uitvalsbasis dienen voor diverse andere activiteiten en randanimatie. We verwelkomen bijvoorbeeld de Modelbouwvereniging Leuven met hun diorama's van de bevrijding.

Het Heilig Hartinstituut is op Open Monumentendag een halte of startplaats om het erfgoed in het prachtige Meerdaalwoud te ontdekken met de fiets of al wandelend. De routes worden uitgewerkt in een samenwerkingsverband met de Geschied- en Heemkundige Kring Oud-Heverlee en diverse andere partners. De Boodschapkapel is toegankelijk voor het publiek. Je kan gebruik maken van de gratis bezoekersparking.

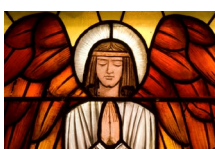
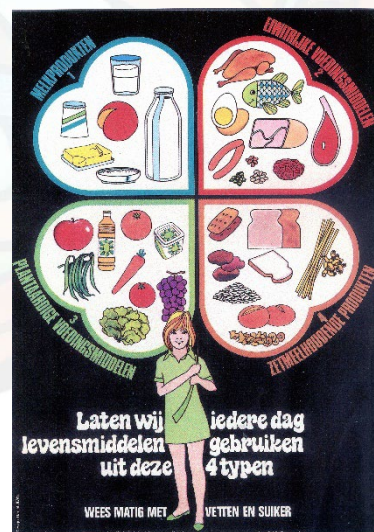
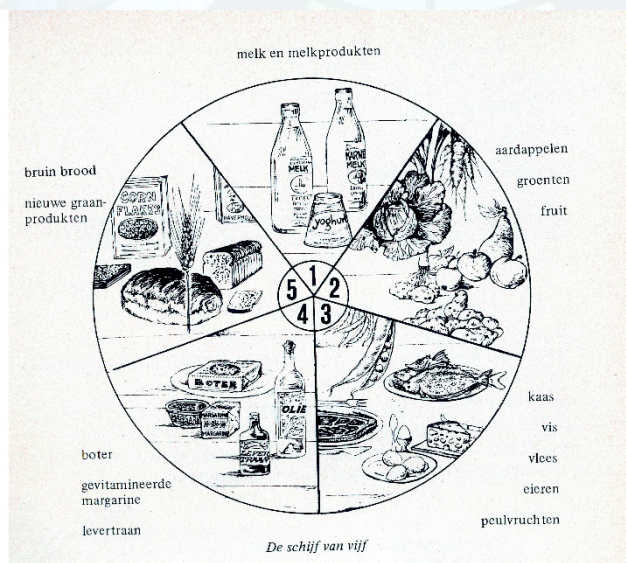
8. Santé: expo Huis van Alijn

Onderzoeken naar de samenstelling van brooddozen, voedingstips en sportchallenges. We worden elke dag overspoeld met allerlei adviezen om beter voor onszelf en onze kinderen te zorgen. Wat hebben we nodig om fysiek en mentaal gezond te blijven? Hoe zijn de ideeën hierover veranderd? En welke rol spelen wetenschap, overheid, media en reclame hierin? Van het kleinste kamertje, tot in de keuken en de slaapkamer. Binnenkort kan je in het **Huis van Alijn** ontdekken door welke voedingsadviezen we ons lieten leiden en welke bijzondere hulpmiddeltjes we doorheen de 20e en 21e eeuw in huis haalden voor een langer en gezonder leven.

De opvattingen over wat gezonde voeding was, evolueerden doorheen de tijd en zo ook de voedingsadviezen. Ze worden mooi geïllustreerd in de opeenvolgende voorlichtingsmodellen die na de Tweede Wereldoorlog werden verspreid: van de schijf van vijf, over het klavertje vier tot de voedingsdriehoek.

De expo in het Huis van Alijn opent op 22 juni 2024 maar blijft daarna nog een hele tijd te bezichtigen tot 27 april 2025. Combineer het dus met een bezoek aan Gent. De tentoonstelling is toegankelijk op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.00u tot 17u00. Op weekend- feest- en vakantiedagen kan je er terecht van 10u00 tot 18u00. Op tot 22.00u op 3 oktober en 7 november.

Adres: Huis van Alijn – Kraanlei 65, 9000 Gent

Tickets: basisprijs € 9. Zie voor reductietarieven: [tarieven museum](#)

Tickets reserveren kan [online](#) of telefonisch (T 09 235 38 00), maar hoeft niet. Met dit ticket kan je ook het [museum van het dagelijks leven](#) bezoeken.

Bezoeken met groepen: [Bezoek met groep | Huis van Alijn](#)

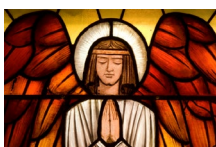
9. Vlaamse meesters waar ze thuishoren: op hun plek

In Vlaanderen zijn oude en moderne Meesters thuis. Hier hebben ze geleefd en gewerkt. Hier vonden ze hun inspiratie. En hier kun je nog heel wat van hun werken bekijken - soms zelfs op unieke plekken. De Vlaamse Meesters maakten hun werken vaak ook voor een specifieke plek: een kerk, een klooster, een stadhuis, een kasteel... Veel van die stukken zijn sindsdien verhuisd naar musea, maar sommige kan je nog altijd gaan bekijken op hun oorspronkelijke locatie. **Een unieke ervaring.** Je staat waar de kunstenaar gestaan moet hebben, en ziet wat hij zag: de precieze plek waar zijn werk zou komen, de lichtinval, de ruimte eromheen. Dichter bij de essentie van een kunstwerk, en bij de ziel van een plek, kun je niet komen.

CEAH neemt deel aan het project 'Vlaamse Meesters' van Toerisme Vlaanderen. De boodschapkapel is als locatie opgenomen in het aanbod. Individueel bezoek wordt in de nabije toekomst mogelijk. Benieuwd naar deze en andere opengestelde sites? Kijk snel op de website: <https://www.flemishmastersinsitu.com/nl/over>

<https://www.flemishmastersinsitu.com/nl/sites>

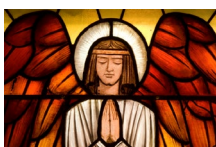

10. Drie maal dezelfde gevel

Een foto in onze collectie intrigeerde ons. Het beeld hieronder toont een deel van de equipe van het 101 British General Hospital dat vanaf de bevrijding van Leuven operationeel werd in Heverlee en Leuven ter ondersteuning van de geallieerde eindoffensieven. De equipe poseert op deze foto ergens in Leuven maar waar?

Het opladen van dit beeld in Google Lens leverde een opvallend resultaat op. Het toonde een aantal foto's van promoties in de jaren 1930. Professoren en studenten Geneeskunde van de Leuvense faculteit poseren bij hun promotie stevast voor deze gevel.

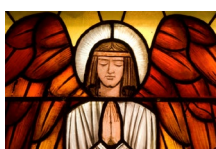

In een volgende stap zette Ramon Kennis van het Leuvens Historisch Genootschap ons op het juiste spoor. De foto werd, aldus Ramon, genomen voor de zuidgevel van de tweede binnenkoer van het Sint-Pietersgasthuis aan de Brusselsestraat. Het LHG maakte in zijn nieuwsbrief 80 een reconstructie van de site. Vrijwilliger Marie-Josée Smits ging op verkenning uit en schoot het beeld hieronder...

11. Voetschrapersproject vervolgd: leerlingen aan de slag

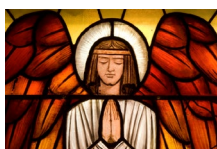
De leerlingen van het derde leerjaar van Sint-Norbertus zaten de voorbije weken niet stil. Ze werkten in het kader van het voetschrapersproject aan een eigen diorama. Daarin zouden ze een zelfgekozen thema over de geschiedenis van hun school op schaal uitwerken. De oorlogskoeken en zusters op de vlucht, jongens en meisjes op school en de schooltuin waren thema's die waren blijven hangen na het bezoek aan het archief. De leerlingen kozen per twee of drie een thema en werkten samen aan hun diorama in een wijnkistje...

Hoe beeld je iets uit op zo'n kleine schaal? Daarvoor was Elke van *Hausgemacht* onmisbaar. Zij begeleidde de kinderen in hun creatief proces. De Erfgoedcel Leuven zorgde voor een mooie fotoreportage. Volgende stap is nu een toonmoment voor de ouders. Daarbij gaan de kinderen van juf Ilse ook het verhaal van hun kijkdoos vertellen in een zelfgekozen

medium. Eind augustus volgt dan de opening voor het grote publiek van de nieuwe school, de diorama-expo en voetschraper-kunstwerk van Elke.

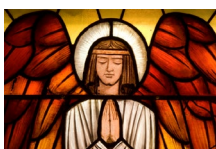
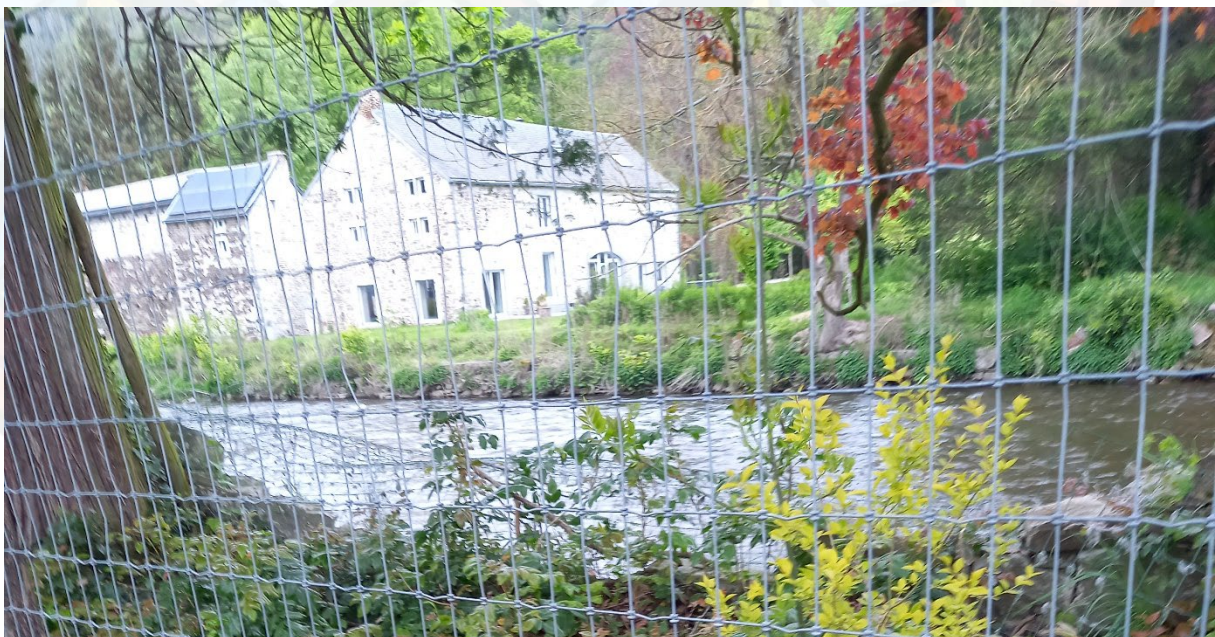

Foto's Erfgoedcel Leuven: Jan Crab

12. Kleine school aan de grote Vesder

'Ouders en leerkrachten dromen er intussen van hun school nog mooier te maken dan ze al was,' lezen we in *Het Angelus, Nieuwsbrief 40, Jaargang 13, september 2021*. 'Hun school' is de Vrije basisschool van Fraipont die op 15 juli 2021 onder een kolkende watermassa verdween. Die droom is werkelijkheid geworden, getuigen de vele foto's genomen tijdens een bezoek op 25 april 2024.

‘Zou je nog graag ergens naar toe willen gaan, zuster Marie-Paul, vóór je naar Heverlee verhuist?’ ‘Naar Fraipont, ik zou heel graag de school terugzien die zò onder de overstromingen geleden heeft’. Zo gebeurde en ze genoot voluit van haar bezoek.

Van 1961 tot 1969 was de inmiddels 98-jarige zuster Marie-Paul Delchambre schoolhoofd met klas voor het vierde, vijfde en zesde leerjaar samen. In 1969 nam haar collega de heer Peters de opdracht van schoolhoofd over en bleef zuster Marie-Paul verder werkzaam als klasleerkracht van het vijfde en zesde leerjaar. Vanuit Banneux ging ze dagelijks over en weer naar Fraipont, aanvankelijk te voet, later met de wagen.

In die periode groeide de school van 75 naar 150 kinderen en zetten ouders, leerkrachten en vooral vele vrijwilligers zich samen in voor de ontwikkeling. Van oudsher is hier een grote verbondenheid met de school. Wie in de Vrije basisschool van Fraipont school heeft gelopen, wie er heeft gewerkt of op een andere manier bij de school betrokken was, wil met deze school, met wie er nu leeft en werkt en met de vrienden van weleer verbonden blijven...

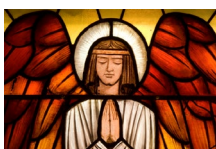
De kring van verbonden en vrijwilligers, is nog groter geworden na de overstroming in 2021. De schade was enorm. Wat directie, leerkrachten, ouders, het schoolcomité en de vele vrijwilligers, ook vanuit Vlaanderen, in de zomervakantie en de daaropvolgende maanden hebben klaargespeeld, grenst aan het ongelooflijke. ‘We zijn heel goed geholpen geweest: de verzekering, de aannemers, de vele, vele vrijwilligers’, vertelt een René, trouw lid van het schoolcomité die bijna dagelijks in de school aanwezig is voor opvolging logistiek en infrastructuur.

In september 2021 werd de school weer opgestart in vier containerklassen die ter beschikking werden gesteld. ‘Eén container hebben we na afloop van de renovatiewerken gekocht van het resterende geld. Zo hebben we wat extra ruimte om een klas te ontdebelen, voor groepswork enz.’, gaat hij verder.

Gelukte renovatie, binnen én buiten: het kasteel met de leraarskamer, eerste en tweede leerjaar en lokalen voor de buitenschoolse opvang, het gebouw met feestzaal, kleuterklassen, keuken en sanitair, het gebouw met vier lagere-schoolklassen. ‘Kijk, de snavel van de vogel op de muurschildering geeft aan tot waar het water gestaan heeft’. Ook binnen is alles grondig aangepakt, vloeren, plafonds, ramen, deuren, glaswerk. Alle muren zijn opnieuw geschilderd, alle meubilair en schoolmateriaal zijn nieuw. In

een infrastructuur die *up to date* is, is het aangenaam werken.

Jeugdbewegingen en andere organiseren logeren graag in de zaal en genieten tijdens weekends en vakantie van de speelruimte in het natuurpark rond de school.

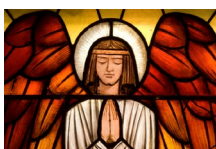
Staan er nog werken op stapel? In juli starten we met de bouw van *de préau*, de binnenplaats. Die zal in september klaar zijn. Vergunningen zijn in orde. Die waren nodig omdat we naar een verdubbeling van de oppervlakte gaan. Daarna pakken we het dak aan."

Eén groot zorgpunt: de boorden van de Vesder. Natuurlijke bermen zijn door de overheid aangepakt en worden verder onderhouden. Voor alles wat verhard is, dijken bv, moet de eigenaar wiens perceel aan de Vesder grenst,

instaan. Een onmogelijke kost voor de school, want de Vesder vormt de natuurlijk grens aan één kant van het park, maar ook voor meerdere gezinnen in de buurt. Stukken beton zitten tot diep in het water. Alles zal moeten uitgegraven en gebaggerd worden. Een dossier staat op stapel. Dank zij externe steun is de hele school nu omheind, vooral omwille van de veiligheid langs de Vesderkant.

Lea Moerenhout

COLOFON

Aan dit nummer werkten mee: Jens Borgions, Johan Buytaert, Ria Christens, Annette Houbar, Lea Moerenhout, Jaysha Obispo, Marie-Josée Smits

© vzw Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee

